

Preken 7. søndag i treenighetstiden, 7. juli 2024 i DELK-Østfold, Missingmyra bedehus

Luk. 19,1-10 Jesus og Sakkeus

1 Og han kom inn i Jeriko og dro gjennom byen. 2 Og se, der var en mann som hette Sakkeus. Han var overtoller og en rik mann. 3 Og han søkte å få se hvem Jesus var, og han kunne ikke komme til for folkemengen, for han var liten av vekst. 4 Da løp han i forveien og steg opp i et morbærtre for å få se ham, for hans veg gikk forbi der. 5 Og da Jesus kom til stedet, så han opp og sa til ham: Sakkeus! Skynd deg og stig ned! For i dag må jeg bli i ditt hus. 6 Og han skyndte seg og steg ned, og tok imot ham med glede. 7 Og da de så det, knurret de alle og sa: Han gikk inn for å ta herberge hos en syndig mann! 8 Men Sakkeus stod fram og sa til Herren: Se, Herre! Halvdelen av det jeg eier, gir jeg til de fattige. Og har jeg presset penger ut av noen, gir jeg det firedobbelt igjen. 9 Og Jesus sa om ham: I dag er frelse blitt dette hus til del, ettersom også han er en Abrahams sønn. 10 For Menneskesønnen er kommet for å søke og frelse det som var fortapt.

Det kan komme situasjoner da et menneske aner at det kan være et *nå eller aldri*. Tar en ikke skrittet og blir en kristen nå, så kan det bli for seint. Og det er rett – det kan være siste mulighet. Søk Herren mens han er å finne, sier Bibelen.

Sakkeus må ha kjent trang til å bryte opp fra sin livssituasjon. Han har nok visst om Guds dom over hans urettferdige liv. Så får han plutselig en dag høre at Jesus kommer gjennom Jeriko. For en sjanse som nå byr seg! Sakkeus hadde nok hørt rykter om at mange var blitt forvandlet i møte med Mesteren. Jesus kom inn i Jeriko og drog gjennom byen. Sakkeus måtte *ikke* la sjansen gå fra seg.

Som tollsjef på grensa mot Perea hadde vel Sakkeus sitt kontor ved bymuren. Og *muret inne* var han av fariseernes isfront mot tollerne. Judea var keiserlig provins, og statsinntektene herfra gikk direkte til den keiserlige kassen. Det høge råd i Jerusalem hadde ansvar for oppkrevingen under tilsyn av landshøvdingen, Pontius Pilatus. Karriere i det romerske tollvesen kunne en jøde neppe gjøre uten å betale med sosial isolasjon. Den lille mann i den høye stilling gikk nok der til spott og spe. *Muret inne* også av Mammon og uoppgjort synd.

Men Sakkeus representerer mennesker som er *uventet* åpne for Guds frelse. Kanskje som mennesker vi har gitt opp. *Jesus* ser mennesket bak den ytre fasaden, han hører den elendiges bønn, han ser hjertets lengsel.

Da en liten gutt ble omskåret som tegn på at han var en Abrahams sønn (sml. 1Mos. 17) og fikk navnet *Sakkeus*, må foreldrene ha drømt fagre drømmer om at han skulle leve et gudfryktig og godt liv. Sakkeus er det hebraiske Sakkai. Enten betyr det ren, eller så er det en forkortelse av Sakarja, som betyr: Jahve har kommet i hu. Et *bønnebarn* kan Sakkeus ha vært. Hans løpebane har nok voldt foreldrene uro og smerte. Med *sorg i sinn* og *kjærlighet i barm* har de visst prøvd å minne Sakkeus om å søke de åndelige goder og tjene den sanne Gud. Men åra har

gått, og en ung, ivrig tollbetjent har visst viklet seg inn i mer og mer uærlighet og gitt etter for et stadig sterkere materielt sug ettersom han gjorde karriere. Sakkeus var blitt tollsjef og en rik mann. Mor og far var kanskje borte nå. Jeg vil gjerne tenke at de i tro hadde sett fram mot at *rettferdighetens sol* skulle gå opp med legedom under sine vinger, og bedt om åndelig legedom også for sønnen sin. Det kan være Sakkeus allerede har passert et materielt metningspunkt. Det er visst ikke lengre pengebegjæret, men *samvittigheten* som murrer og gnager. Synet av de fattige minner visst om hans egoisme og forsømmelsessynder. Og om et *fattig* indre liv.

Når ryktet går om at Jesus fra Nasaret kommer til *Jeriko*, skjer det noe med Sakkeus. Han må ut og se. Reknskaper får være reknskaper, og kasse får være kasse så lenge. Men slik folk strømmer til, er det ikke lett for den kortbeinte og stuttvokste mannen å skaffe seg utsiktsplass. *Morbærtreet* blir løsningen. Posituren var muligens en smule kompromitterende for posisjonen. Men det måtte være noe som drev tollsjefen til klatring for bare å få et glimt av Jesus fra Nasaret. Ei som kjenner Israel, sier at frukten sitter året rundt på morbærtrærne, og barn som klatrer i trærne, blir flekkete av den. Ja, det måtte være en sterk trang som drev Sakkeus. Og så skjer det noe som Sakkeus ikke hadde kunnet rekne med.

Til Sakkeus' overraskelse *stanser* Jesus og *ser på han*. Og Jesus *vet nøyaktig* hvem det er som sitter i morbærtreet. Han ser murene som sperrer Sakkeus inne. Men han vet også hvordan de skal falle. Og til overtollerens store forundring sier Mesteren: *Sakkeus! Skynd deg og stig ned! For i dag må jeg bli i ditt hus*.

Jesus kaller Sakkeus ved det navn som lød ved omskjærelsen. Det er som han sier: Jeg har kalt deg ved navn, du er min (sml. Jes. 43,1). Men han visste hvilket liv navnet Sakkeus klebet ved. Han så muren av synd og skyld som holdt mannen fanget. Og han aksepterte ikke synden. Men han *overvant* synderen, - ikke med hard og kjølig kritikk, men med kjærlighetens vilje til fellesskap og sin forunderlige omsorg.

Vi hører noe om forandringen som skjedde i livet til Sakkeus. Jesus får prege livet og hverdagen hans. Da Sakkeus hadde åpnet hjertet sitt for Jesus, åpnet han med glede *heimen sin*, Vi hører at han også åpnet *lommeboka*. Også den ble omvendt. Nå skal de fattige hjelpes. Og er noen blitt snytt, skal de få firedobbelt tilbake. *Firedobbelt*, sa Sakkeus, der Moseloven krevde 120% erstatning (3Mos. 5)! Det kunne merkes at Sakkeus var blitt en *ny* mann. Det kunne merkes i heimen. Det kunne merkes på tollbua. Det kunne merkes blant de fattige. Vi ser en tro på Kristus som kler seg i kjøtt og blod, en Sakkeus som er *grepet* av Jesus så han med glede går inn for det som Gud vil. For mennesker var dette umulig, men *ikke* for Gud.

Nå har jeg tenkt å stanse ved *tre* ting i tilknytning til beretningen om Sakkeus. Først at Jesus er synderes frelser. Så at Jesus nyskaper menneskelivet. Og til slutt at det kan være mange som lengter etter et livgivende møte med Jesus uten at vi skjønner det.

(1)

Kristendommen står alltid i fare for å bli *devaluert* og gjort til noe annet enn den i virkeligheten er. En vil ha kristendom som glans i en grå hverdag, en vil ha fellesskap med kristne som trøst i ensomhet, en vil ha hjelp til å finne mening i livet. Og ja, kristendom kan bety alt dette. Men kristendommen er likevel alltid noe *uendelig* mye mer. Teksten minner oss om at det handler om *frelse* fra fortapelsen inn i *samfunnet med Gud*. Jesus sier at han er kommet for å oppsøke det som var fortapt, og frelse det. Jeg skal si det er et *evangelium*, et glad budskap. Men det inneholder også et rystende alvor.

Tenk at den som lever uten Jesus, i virkeligheten er *fortapt*. Det er nesten ikke mulig å tro det. Men Bibelen forteller oss det. Så alvorlig er det å være menneske, at den som lever uten Jesus, sjølv om han enn ikke er noen grov synder i det ytre, er *fortapt*. Det er så en nesten ikke kan si det, men sies må det.

Det å være fortapt vil si to ting, kan vi si. For det *ene* at en har tapt seg sjølv, sitt liv, si framtid. Tenk på den rike bonden som fikk høre: I denne natt kreves din sjel av deg. Hvem skal så ha det du har samlet? For det *andre* betyr det å være fortapt også at Gud har tapt dette mennesket. Gud elsker oss, og vi er alle sammen skapt til å leve i fellesskap med han. Dersom vi ikke lever i dette fellesskapet, er vi tapt for han. Da har *han mistet* oss.

Jesus kom for å *frelse* fortapte mennesker. Han kom for å *oppsøke* fortapte mennesker. Så oppsøkte han et fredløst menneske som Sakkeus. Stanset under treet der han satt. Så på han og kalte på han. Nei, det var ikke bare Sakkeus som fikk ønske og lengsel oppfylt. Hører du det? Jesus brenner etter å *få komme til* med sin nåde og fred! Tenk at han ble kritisert for å ta inn hos synderen Sakkeus. I stedet burde jo kritikerne glede seg. Men Jesus så overtolleren i nød og ville berge han. Ja, vi leser jo at tollere og syndere *flokket seg* om Jesus for å høre han. Han virket som en *magnet* på dem! Hos Jesus gjelder det virkelig et: Kom som du er!

Det kan være at mange utsetter omvendelsen fordi de venter på at de først skal få lyst til å leve som kristne og prøver å forbedre seg og få mer skikk på livet sitt. Men om de tror at det er slik det går til å bli en kristen, da snur de saken på hodet. *Se på Sakkeus!* Han ble ikke frelst fordi han ble glad i mennesker rundt seg og ville rydde opp i si rotete fortid. Nei, tvert imot var det jo slik at *fordi* han ble frelst, *fordi* han kom inn i fellesskapet omkring Jesus, ble livet hans forandret. Det må vi merke oss. Det åndelige liver begynner ved at du får *syndenes forlatelse*,

og det blir holdt oppe ved at du på nytt og på nytt får syndenes forlatelse. Det å bli en kristen er ikke noe annet enn å kapitulere i sin motstand mot Guds kall og ta imot den arm som er utrakt til frelse i ord og sakrament.

Det kan også være mange som lar seg holde tilbake av *gamle synder*. Som ikke våger å kalle seg en kristen på grunn av *den* eller *den* synden. Og som ikke ser den bibelske sannheten at det ikke er vår egen rettferdighet, men *troen på Jesus* vi blir frelst ved. Han som døde på korset for hele verdens synder, er en *stor* frelser. Vi kan *dekke* oss bak han. I Guds rike gjelder det virkelig: *Kom som du er!*

(2)

Men det gjelder også et: *For aldri mer å bli som du er!* Sakkeus begynte et nytt liv. Og det var det andre jeg ville stanse ved. Jesus *nyskaper* menneskelivet. Hvordan er det med oss som kanskje i mange år, kanskje bestandig, har kalt oss kristne? Kan det merkes at vi vandrer med Jesus? Vi vil ha Jesus som *frelser*, for vi kan ikke frelse oss sjølv, og det har vi vel forstått? Men vil vi også ha Jesus som *Herre* i livet vårt? Har vi sett at det ikke går an å skille her? Jesus Frelseren og Jesus Herren er samme person. Vi kan prøve oss på beretningen om Sakkeus. Han ble et annet menneske. Pengene skulle ikke styre. Ikke bare ville han gi firedøbbelt igjen om han hadde presset penger av noen, men det han eide, skulle deles med de fattige. Halvdelen skulle de få, og det var ikke lite. Vi kan være visse på at resten også skulle forvaltes under ansvar. Vi er kalt til å leve som *forvaltere*. I Luk. 14 sier Jesus at den som vil være hans disippel, må oppgi alt han eier. En må *avsette* seg sjølv som eier og *overføre* eiendommen til Jesus. Og det er mye Gud har betrodd oss til forvaltning. Vi kan nevne vår naturlige utrustning med ånd, sjel og legeme, evner og anlegg. Alt skal vi holde hus med og bruke til Guds ære. En kristen er frelst for å realisere *Guds vilje*. Tida skal vi også holde hus med. Det står så fint om kong David at han tjente Guds råd i sin levetid. Guds menighet har jo fått Ordet og sakramentene, og Bibelen forteller også om utrustning med nådegaver til å tjene med. Vi er kalt til ansvarlig forvalterskap, til et liv *under Gud*, i avhengighet av han, i lydighet mot han, og *ved sida av vårt medmenneske*, i tjenende nestekjærlighet. Lever vi *der*, vi som kaller oss kristne? Eller er det skjedd et *fracfall* i hjertet sjølv om det kan se bra ut i det ytre? Satan har neppe noe særlig imot at vi kaller oss kristne, går til gudstjenester og møter, leser og ber og går til nattverd, er aktive i menigheten og gir til Guds rikes arbeid, *hvis bare vi er uten kjærlighet*. For uten kjærlighet er troen død.

Det kan være mange veger ut av Guds rike, mange ting som kan dra en bort uten at omgivelsene oppfatter det, kanskje også uten at en sjølv er klar over det. Men det er bare *én veg inn*, og det er syndsbejennelsens og troens veg. Det går an å komme frimodig på den veg.

Og det går an å be som David: Ransak meg, Gud, og kjenn mitt hjerte! Prøv meg og kjenn mine mangfoldige tanker, og se om jeg er på fortapelsens veg, og led meg på evighetens veg!

Kjærligheten som vi er kalt til å vise som kristne, det er *frukt av troen*. Det er ikke noe vi kan prestere i egen kraft. For mennesker er det umulig, men *ikke* for Gud. Frukt er noe som vokser der det er *liv*. Og derfor må vi se til at vi har troens livsforbindelse med Jesus.

(3)

Og til slutt: Sakkeus representerer mennesker som er uventet åpne for evangeliet. «Sikkert det enn noen aks er gjemt som våre brødre har ganske glemt» synger vi i en sang. Sakkeus kan representere dem som ofte ikke blir reknet som aktuell misjonsmark. Tilfellet blir ofte i praksis nærmest ansett som håpløst.

Sier ikke dagens prekentekst oss at de som synes å være lengst borte fra Guds rike i virkeligheten kan være ganske nær? Vi må jo i utgangspunktet rekne ethvert hjerte uten Kristus som misjonsmark likesåvel som ethvert hjerte med Kristus er en misjonær, et brev fra Kristus til verden.

Denne egoistiske pengetrellen i Jeriko – hvem trodde at han hadde tanker om sitt gudsforhold? Det kan være noe liknende med mange i dag. Mange har vokst opp i, eller vokser opp i, et miljø eller samfunn preget av fremmedgjøring i forhold til kristendommen. Men for det enkelte mennesket er spørsmålet om hva kristendom er og spørsmålet «Angår det meg?» like aktuelt som før. Finner vi «*Sakkeus-mennesker*» i våre omgivelser? Kanskje ikke her på bedehuset. De har en livsstil som åpenlyst ikke vekker tillit. Få eller ingen vet at de er opptatt av åndelige spørsmål. Men i virkeligheten kan det være mange av dem omkring oss. «*Sakkeus-menneskene*» lengter etter et møte med *Jesus* der de kan bli overbeviste om at han er Guds Sønn, og at han vil være deres frelser i tid og evighet. Men hvorfor viser »*Sakkeus-menneskene*» ikke tydeligere at de for alvor tenker på Gud? Det kan sikkert være flere grunner til det. Når livet ikke er blitt som en ønsket, bærer en kanskje på en protestholdning, protest mot arv og miljø, protest mot Gud som ikke har grepet inn og hjulpet på en bestemt måte. Kanskje protesterer de også mot sin egen livsstil. Fattige på livsinnhold søker de å fylle livet med erstatninger for de virkelige verdier. Men *egentlig* ønsker de et annet liv.

Ja, fortellingen om Sakkeus er en utfordring til den kristne menighet. Den er et kall til å være oppmerksomme. Til å se oss omkring. Da får vi kanskje øye på tollfunksjonæren i morbærtreet. Faktisk kan dagens «*Sakkeus*» være både venstreradikal og høgreradikal, koneplager og skattesnyter, narkoman og praktiserende homoseksuell. Jeg sier ikke at alle slike mennesker er åpne for evangeliet. Men vi må se *menneskene* bak kondemnerte fasader. *Det gjorde Jesus*.

«Sakkeus-menneskene» kan være redde for oss. Men er vi kanskje også redde for å stå ansikt til ansikt med slike som kan virke provoserende på oss? Vi skal ikke akseptere den uomvendte «Sakkeus» sin livsholdning, Det gjorde ikke Jesus heller. Men han overvant Sakkeus, ikke med hard og kjølig kritikk, men med kjærlighetens vilje til fellesskap, med sin forunderlige omsorg. Er vi *Kristi brev* og gir våre medmennesker et levende inntrykk av hva kristendom er?

Ragnar Andersen

pastor, ph.d.